

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม
เศรษฐศาสตร์ และภูมิศาสตร์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ผู้เรียบเรียง

รศ.ธวัช ทันทอดาส ศษ.บ., น.บ., สส.ม., M.A. (Political Science)

ดร.ขวัญนภา สุขคร บธ.บ., ศ.ม., กจ.ด.

ดร.สิริรัตน์ พงศ์พิพัฒน์พันธุ์ ศศ.บ., กศ.ม., วท.ด.

ผู้ตรวจ

รศ. ดร.สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์ ศ.บ., ศ.ม., ศษ.ด., ปร.ด.

นิธิพล วิชชุประภาส กศ.บ., อ.ม.

ชัยณรงค์ จะรา ศศ.บ. (เกียรตินิยม), ศศ.ม.

บรรณาธิการ

สุระ ดามาพงษ์ กศ.บ., กศ.ม.

สมพร อ่อนน้อม พร.บ. (เกียรตินิยม), นศ.บ.

กุลสุมาวดี ชัยชูโชติ ศ.บ., ศ.ม.

จุลพงษ์ อุดมพรพิบูล วท.บ., วท.ม.

ผลิตและจัดจำหน่ายโดย บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

วัฒนาพานิช สารานุกรม

216-220 ถนนบำรุงเมือง แขวงสำราญราษฎร์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200

โทร. 02 222 9394 • 02 222 5371-2 FAX 02 225 6556 • 02 225 6557

email: info@wpp.co.th

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

สังคมศึกษา

ศาสนา และวัฒนธรรม

หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม
เศรษฐศาสตร์ และภูมิศาสตร์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย

ห้ามละเมิด ทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่
ส่วนหนึ่งส่วนใด เว้นแต่จะได้รับอนุญาต

ผู้เรียบเรียง

รศ.ธวัช ทันทอดาส

ดร.ขวัญภา สุขคร

ดร.สิริรัตน์ พงศ์พิพัฒน์พันธุ์

ผู้ตรวจ

รศ. ดร.สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์

นิธิพล วิชชุประภาส

ชัยณรงค์ จະรา

บรรณาธิการ

สุระ ดามาพงษ์

สมพร อ่อนน้อม

กุลมาวดี ชัยชูโชติ

จุลพงษ์ อุดมพรพิบูล

ปีที่พิมพ์ พ.ศ. 2563

พิมพ์ครั้งที่ 1

จำนวน 30,000 เล่ม

ISBN 978-974-18-7591-7

พิมพ์ที่ บริษัท โรงพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด นายเรณูชัย จงพิพัฒน์สุข กรรมการผู้จัดการ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เศรษฐศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เล่มนี้ จัดทำขึ้นตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยมีเป้าหมายให้นักเรียนและครูใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่หลักสูตรกำหนด พัฒนานักเรียนให้มีสมรรถนะตามที่ต้องการทั้งด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี ตลอดจนพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมไทยและสังคมโลกได้อย่างมีความสุข

ในการจัดทำหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานเล่มนี้ คณะผู้จัดทำซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชา และการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ได้ศึกษาหลักสูตรอย่างลึกซึ้ง ทั้งด้านวิสัยทัศน์ หลักการ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลาง แนวทางการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รวมทั้งเอกสารหลักสูตรอื่น ๆ แล้วจึงออกแบบหน่วยการเรียนรู้ แต่ละหน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วย สาระการเรียนรู้ ประโยชน์จากการเรียนรู้ คำถามนำ เนื้อหาสาระแต่ละเรื่องแต่ละหัวข้อ คำสำคัญ เรื่องน่ารู้ แหล่งสืบค้นความรู้ กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ บทสรุป กิจกรรมเสนอแนะ การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน คำถามทบทวน และท้ายเล่มยังมีบรรณานุกรมและอภิธานศัพท์ ซึ่งองค์ประกอบของหนังสือเรียนเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างครบถ้วนตามหลักสูตร

การเสนอเนื้อหา กิจกรรม และองค์ประกอบอื่น ๆ ในหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานเล่มนี้ มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงศักยภาพของนักเรียน เน้นการเรียนรู้แบบองค์รวมบนพื้นฐานของการบูรณาการแนวคิดทางการเรียนรู้ที่หลากหลาย จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเน้นให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มุ่งพัฒนาการคิด และพัฒนาการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมองของนักเรียน อันจะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เศรษฐศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เล่มนี้ จะช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนตามหลักสูตรได้เป็นอย่างดี

คณะผู้จัดทำ

คำชี้แจง

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ในสังคม เศรษฐศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เล่มนี้ได้ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ให้แต่ละหน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย

1. **สาระการเรียนรู้** เป็นการจัดระเบียบและรวบรวมเนื้อหาแต่ละหน่วยการเรียนรู้ พร้อมแสดงความเชื่อมโยงของเนื้อหาในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ไว้ด้วย เพื่อสื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจนขึ้น นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย เป็นผังมโนทัศน์ที่แสดงขอบข่ายเนื้อหาในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ โดยมีชื่อหน่วยการเรียนรู้และหัวข้อหลักของเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้

2. **ประโยชน์จากการเรียนรู้** นำเสนอไว้เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนนำความรู้และทักษะจากการเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3. **คำถามนำ** เป็นคำถามหรือสถานการณ์เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสงสัยและสนใจที่จะค้นหาคำตอบ

4. **เนื้อหา** แบ่งเป็นหัวเรื่องหลัก หัวเรื่องรอง และหัวเรื่องย่อย ตรงตามตัววัดชั้นปี มีกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้แทรกเป็นช่วง ๆ เนื้อหาบางตอนอาจนำเสนอด้วยภาพประกอบ ตาราง แผนภูมิ แผนที่ แผนที่ความคิด และประกอบด้วยส่วนอื่น ๆ ดังนี้

4.1 **คำสำคัญ** ระบุคำสำคัญที่แทรกอยู่ในเนื้อหาโดยการเน้นสีของคำไว้ต่างจากตัวพื้น คำสำคัญนี้จะเน้นเฉพาะคำที่ปรากฏคำแรกในเนื้อหา ไม่เน้นคำที่เป็นหัวข้อ

4.2 **ภาพประกอบ** พร้อมคำบรรยายสอดคล้องกับเนื้อหา

4.3 **ตาราง แผนภูมิ แผนที่ แผนที่ความคิด** สอดคล้องกับเนื้อหา

4.4 **เรื่องน่ารู้** เป็นความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องที่ได้อ่านในหน่วยการเรียนรู้ นั้น ๆ โดยคัดสรรเฉพาะเรื่องที่นักเรียนควรรู้

4.5 **แหล่งสืบค้นความรู้** เสนอแหล่งความรู้ต่าง ๆ รวมทั้งเว็บไซต์สำหรับการศึกษาค้นคว้าเนื้อหาที่สอดคล้องกับเรื่องที่เรียน

4.6 **กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้** เป็นกิจกรรมที่กำหนดให้ทำเมื่อจบเนื้อหาที่แบ่งให้เหมาะสมสำหรับการเรียนแต่ละครั้ง เป็นกิจกรรมที่หลากหลาย ใช้แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับเนื้อหา เหมาะสมกับวัย สะดวกในการปฏิบัติ กระตุ้นให้นักเรียนได้คิด และส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

5. **บทสรุป** ได้จัดทำบทสรุปไว้หลายรูปแบบ เช่น สรุปเป็นผังมโนทัศน์ (Concept Map) แผนที่ความคิด (Mind Mapping) ความเรียง หรือบรรยาย เป็นการทบทวนความรู้หรือการเรียนรู้กว้าง ๆ อย่างรวดเร็ว

6. **กิจกรรมเสนอแนะ** เป็นกิจกรรมบูรณาการทักษะที่รวมหลักการและความคิดรวบยอดในเรื่องต่าง ๆ ที่นักเรียนได้เรียนรู้ไปแล้วมาประยุกต์ในการปฏิบัติกิจกรรม

7. **การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน** เป็นกิจกรรมที่เสนอแนะให้นักเรียนได้นำความรู้ ทักษะในการประยุกต์ความรู้ในหน่วยการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

8. **คำถามทบทวน** เป็นคำถามแบบอัตนัยที่มุ่งถามเพื่อทบทวนผลการเรียนรู้ของนักเรียน

9. **ท้ายเล่ม** ประกอบด้วยบรรณานุกรมและอภิธานศัพท์

9.1 **บรรณานุกรม** เป็นรายชื่อหนังสือ เอกสาร หรือเว็บไซต์ที่ใช้ค้นคว้าอ้างอิงประกอบการเขียน

9.2 **อภิธานศัพท์** เป็นการนำคำสำคัญหรือคำที่ควรรู้ที่แทรกอยู่ในเนื้อหาอธิบายและจัดเรียงตามลำดับตัวอักษรเพื่อสะดวกในการค้นคว้า

ตอนที่ 1 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม

และการดำเนินชีวิตในสังคม 1

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 การเมืองการปกครอง.... 2

1. ระบบการปกครอง 3

2. การปกครองของไทยและต่างประเทศ 10

3. รัฐธรรมนูญ 24

บทสรุป.....34

กิจกรรมเสนอแนะ35

การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน.....35

คำถามทบทวน.....35

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 กฎหมาย

และสิทธิมนุษยชน 36

1. กฎหมายอาญา 37

2. กฎหมายแพ่ง..... 41

3. ความแตกต่างระหว่างความผิด

ทางอาญากับความผิดทางแพ่ง 47

4. สิทธิมนุษยชน 48

บทสรุป.....54

กิจกรรมเสนอแนะ55

การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน.....55

คำถามทบทวน.....55

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 วัฒนธรรม

และภูมิปัญญา 56

1. วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย 57

2. วัฒนธรรมสากล..... 68

บทสรุป.....72

กิจกรรมเสนอแนะ72

การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน.....73

คำถามทบทวน.....73

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 ปัญหาสังคม

และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข 74

1. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในสังคม 75

2. ปัญหาสังคมและแนวทางแก้ไข 81

3. ปัจจัยที่ส่งเสริมการดำรงชีวิต

ให้มีความสุข..... 86

บทสรุป.....95

กิจกรรมเสนอแนะ95

การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน.....96

คำถามทบทวน.....96

ตอนที่ 2 เศรษฐศาสตร์..... 97

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 กลไกราคาในระบบ

เศรษฐกิจ 98

1. ตลาด..... 99

2. กลไกราคา 101

3. ปัญหาทางเศรษฐกิจ..... 106

บทสรุป.....119

กิจกรรมเสนอแนะ120

การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน.....120

คำถามทบทวน.....120

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

กับระบบสหกรณ์..... 121

1. การพัฒนาท้องถิ่นตามปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียง..... 122

2. ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจ

พอเพียงกับระบบสหกรณ์..... 126

บทสรุป.....136

กิจกรรมเสนอแนะ137

การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน.....137

คำถามทบทวน.....137

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 การรวมกลุ่มทาง

เศรษฐกิจระหว่างประเทศ 138

1. การค้าระหว่างประเทศ..... 139

2. การลงทุนระหว่างประเทศ..... 143

3. การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ระหว่างประเทศ 146

บทสรุป.....155

กิจกรรมเสนอแนะ156

การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน.....156

คำถามทบทวน.....156

หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 รัฐบาลกับ

ระบบเศรษฐกิจ 157

1. รัฐบาลกับการพัฒนาประเทศ..... 158

2. นโยบายและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ของรัฐบาล 167

บทสรุป.....173

กิจกรรมเสนอแนะ173

การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน.....174

คำถามทบทวน.....174

ตอนที่ 3 ภูมิศาสตร์ 175

หน่วยการเรียนรู้ที่ 9 ทวีปอเมริกาเหนือ 176

1. ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมของทวีปอเมริกาเหนือ..... 177

2. ภัยพิบัติและการจัดการภัยพิบัติ ในทวีปอเมริกาเหนือ 224

3. การจัดการสิ่งแวดล้อม ในทวีปอเมริกาเหนือ 232

บทสรุป.....235

กิจกรรมเสนอแนะ236

คำถามทบทวน.....236

หน่วยการเรียนรู้ที่ 10 ทวีปอเมริกาใต้..... 237

1. ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมของทวีปอเมริกาใต้ 238

2. ภัยพิบัติและการจัดการภัยพิบัติ ในทวีปอเมริกาใต้..... 278

3. การจัดการสิ่งแวดล้อม ในทวีปอเมริกาใต้..... 285

บทสรุป.....289

กิจกรรมเสนอแนะ290

คำถามทบทวน.....290

หน่วยการเรียนรู้ที่ 11 ความร่วมมือ ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

และสิ่งแวดล้อม 291

1. การพัฒนาที่ยั่งยืน..... 292

2. ความร่วมมือในการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 296

บทสรุป.....303

กิจกรรมเสนอแนะ304

การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน.....304

คำถามทบทวน.....304

บรรณานุกรม..... 305

อภิธานศัพท์ 308

ตอนที่ 1

หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

- หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 การเมืองการปกครอง
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 กฎหมายและสิทธิมนุษยชน
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 วัฒนธรรมและภูมิปัญญา
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 ปัญหาสังคมและการอยู่ร่วมกัน
อย่างสันติสุข

ประเทศต่าง ๆ ในโลกต่างมีรูปแบบการเมืองการปกครองเป็นแบบแผน เป็นข้อตกลงระหว่างรัฐกับประชาชนในการปฏิบัติต่อกันเพื่อให้ประชาชนอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข และประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้า ระบบการปกครองในโลกในปัจจุบันมี 2 ระบบ คือ ระบบประชาธิปไตยและระบบเผด็จการ ซึ่งระบบการปกครองของแต่ละประเทศมีรายละเอียดแตกต่างกันไปตามอุดมการณ์หรือแนวคิดทางการเมือง สภาพสังคม และวัฒนธรรมของประเทศนั้น ๆ โดยในการบริหารบ้านเมืองต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม

สาระการเรียนรู้

ระบบการปกครอง

- การปกครองแบบประชาธิปไตย
- การปกครองแบบเผด็จการ

การปกครองของไทยและต่างประเทศ

- การปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย
- การปกครองของประเทศที่คล้ายคลึงและแตกต่างกับไทย
- การพัฒนาประชาธิปไตยของไทย

รัฐธรรมนูญ

- การเลือกตั้ง
- การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง
- การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ
- อำนาจอหน้าที่ของรัฐบาล

ประโยชน์จากการเรียนรู้

นำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปวิเคราะห์เกี่ยวกับการเมืองการปกครองได้อย่างเหมาะสม

คำถามนำ

การเมืองการปกครองของประเทศไทยในปัจจุบันมีลักษณะอย่างไร

1. ระบบการปกครอง

การเมืองเป็นการใช้อำนาจจัดสรรผลประโยชน์ให้กับคนในรัฐอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน ส่วนการปกครองหรือรัฐบาลเป็นการบริหารระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติในสังคมให้มีความเป็นอยู่อย่างสงบสุข การเมืองกับการปกครองมีความสัมพันธ์กัน โดยการปกครองต้องอาศัยอำนาจทางการเมืองเพื่อให้การปกครองดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย

รัฐเป็นสังคมการเมือง เป็นนิติบุคคล มีอำนาจอธิปไตยในการปกครองดินแดน มีอาณาเขต มีประชากร มีอำนาจเบ็ดเสร็จภายในรัฐโดยไม่ต้องขึ้นต่อรัฐอื่น รัฐมีองค์ประกอบสำคัญ คือ ดินแดน ประชากร รัฐบาล และอำนาจอธิปไตย รูปแบบของรัฐจำแนกเป็น 2 รูปแบบ คือ

รัฐเดี่ยว	รัฐรวม
1. รัฐที่มีศูนย์กลางอำนาจในการบริหารราชการแผ่นดินรวมเป็นแห่งเดียวเพื่อให้รัฐเป็นเอกภาพ	1. รัฐที่มีการรวมตัวตั้งแต่ 2 รัฐขึ้นไปเป็นสหพันธรัฐ
2. รัฐบาลกลางเป็นผู้กำหนดนโยบายในการบริหารประเทศ อาจมีการกระจายอำนาจการปกครองไปให้ท้องถิ่น แต่รัฐบาลกลางเป็นองค์กรสูงสุดทางการปกครอง	2. แบ่งรูปแบบการปกครองเป็น 2 ระดับ คือ รัฐบาลกลางของสหพันธรัฐ และรัฐบาลท้องถิ่นของแต่ละรัฐ
3. ประเทศที่มีการปกครองแบบรัฐเดี่ยว เช่น ประเทศไทย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้	3. ประเทศที่มีการปกครองแบบรัฐรวม เช่น สหรัฐอเมริกา มาเลเซีย อินเดีย

ระบบการปกครองประเทศแบ่งออกเป็น 2 ระบบ คือ การปกครองแบบประชาธิปไตย และการปกครองแบบเผด็จการ

1.1 การปกครองแบบประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยเป็นการปกครองโดยประชาชนหรือประชาชนเป็นผู้ปกครอง ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Democracy มีรากศัพท์มาจากภาษากรีกว่า Demokratia ประกอบด้วยคำ 2 คำ คือ Demos หมายถึง ประชาชน และ Kratia หมายถึง การปกครอง เมื่อรวมกันเป็น Democracy หมายถึง การปกครองโดยประชาชน เป็นระบบการปกครองที่ประชาชนมีอำนาจสูงสุด

1.1.1 หลักการของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย

ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยมีหลักการสำคัญ ดังนี้

1. **หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน** รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 บัญญัติว่า

“อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ”

ซึ่งมีเจตนารมณ์เพื่อกำหนดที่มาของอำนาจอธิปไตยและหลักการแบ่งแยกอำนาจเพื่อให้รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์การอิสระ และหน่วยงานของรัฐ ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม

2. **หลักสิทธิและเสรีภาพของประชาชน** มนุษย์ทุกคนเป็นเจ้าของสิทธิขั้นพื้นฐาน รวมถึงชีวิต เสรีภาพ และการแสวงหาความสุข รัฐมีหน้าที่ให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนตามหลักประกันสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ตาม**ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. 1948** รัฐธรรมนูญของไทยฉบับปัจจุบันได้บัญญัติว่า

“ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน”

ซึ่งมีเจตนารมณ์เพื่อกำหนดคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของประชาชนชาวไทยให้องค์กรของรัฐต้องปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจตามกฎหมายในการตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการตีความกฎหมายที่มีผลกระทบต่อประชาชน ต้องตระหนักและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้

3. **หลักนิติธรรม** หรือหลักการปกครองโดยกฎหมาย มีหลักสำคัญ 4 ประการ คือ

- 1) อำนาจตามกฎหมาย การดำเนินการของรัฐต้องดำเนินการตามกฎหมาย จะดำเนินการนอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนดไว้ไม่ได้
- 2) ทุกคนเสมอภาคกันตามกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมายจะยกเว้นให้คนใดคนหนึ่งมิได้
- 3) ทุกคนที่ถูกกล่าวโทษต้องได้รับการพิจารณาไต่สวนตามครรลองของกฎหมาย
- 4) ตุลาการและศาลต้องมีฐานะเป็นอิสระจากอำนาจของฝ่ายบริหาร

1.1.2 รูปแบบของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย

การจำแนกรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยมักคำนึงถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนและหลักการจัดศูนย์แห่งอำนาจ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองแบบประชาธิปไตยมี 2 รูปแบบ คือ

1. ระบอบประชาธิปไตยแบบทางตรง (Direct-Democracy) คือ ระบอบที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง เช่น ประชาธิปไตยแบบนครรัฐกรีกในสมัยโบราณ ประชาชนมีอำนาจร่วมพิจารณาเรื่องที่กระทบต่อนครรัฐโดยตรงในการประชุมสมัชชาประชาชน

2. ระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative Democracy) คือ ระบอบที่ประชาชนเลือกตัวแทนให้ทำหน้าที่แทนตน เนื่องจากประเทศมีอาณาเขตกว้างขวาง มีประชากรมาก และมีปัญหาต่าง ๆ มาก ประชาชนทั้งประเทศไม่สามารถมาร่วมปรึกษาหารือกันได้ จึงเลือกตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่แทนตน

หลักการจัดศูนย์แห่งอำนาจในการปกครองแบบประชาธิปไตยมี 3 รูปแบบ คือ

1) การปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา

(1) ประมุขของรัฐ เป็นผู้ดำรงตำแหน่งสูงสุดของรัฐ โดยมีพระมหากษัตริย์หรือประธานาธิบดีทำหน้าที่เป็นประมุขของรัฐ ซึ่งบางประเทศมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขจากการสืบสันตติวงศ์ ทรงเป็นกลางทางการเมือง ไม่ทรงมีหน้าที่ในการบริหารบ้านเมือง เนื่องจากมีฝ่ายบริหารหรือรัฐบาลรับผิดชอบ ทรงใช้พระราชอำนาจตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ บางประเทศมีประธานาธิบดีที่มาจากการเลือกตั้งเป็นประมุข ไม่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารบ้านเมือง เนื่องจากมีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารรับผิดชอบ เช่น ประเทศสิงคโปร์ บังกลาเทศ โปรตุเกส

(2) ฝ่ายบริหาร นายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าคณะรัฐมนตรี ทำหน้าที่บริหารบ้านเมือง มีความเชื่อมโยงกับรัฐสภาในการบริหารบ้านเมือง

(3) ฝ่ายนิติบัญญัติ มีรัฐสภาเป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ มีอำนาจในการตรากฎหมาย และควบคุมการบริหารบ้านเมืองของรัฐบาล อาจมีสภาผู้แทนราษฎรเพียงสภาเดียวหรือมี 2 สภา คือ สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ซึ่งแต่ละประเทศเรียกชื่อสภาต่างกัน เช่น สหราชอาณาจักรเรียกสภาผู้แทนราษฎรว่า สภาล่างหรือสภาสามัญ ส่วนวุฒิสภาเรียกว่า สภาสูงหรือสภาขุนนาง

(4) การใช้อำนาจและการถ่วงดุลแห่งอำนาจ ฝ่ายนิติบัญญัติมีหน้าที่ตรากฎหมายเพื่อให้ฝ่ายบริหารใช้บริหารบ้านเมือง และมีหน้าที่ควบคุมฝ่ายบริหาร เช่น ให้ความเห็นชอบผู้ที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ให้ความเห็นชอบนโยบายของรัฐบาล และควบคุมการบริหารงานของฝ่ายบริหาร ตั้งกระทู้ถาม เสนอญัตติให้พิจารณาเกี่ยวกับการบริหารงาน และเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรี ในขณะเดียวกันนายกรัฐมนตรีก็มีอำนาจยุบสภาผู้แทนราษฎรเพื่อจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ เช่น ประเทศไทย ญี่ปุ่น กัมพูชา มาเลเซีย สหราชอาณาจักร

2) การปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบประธานาธิบดี

(1) ประมุขของรัฐ ประธานาธิบดีที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน เป็นประมุขและเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร มีหน้าที่รับผิดชอบบริหารบ้านเมืองร่วมกับคณะรัฐมนตรี ประธานาธิบดีมีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอนรัฐมนตรี

(2) ฝ่ายนิติบัญญัติ มีรัฐสภาเป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ มีอำนาจตรากฎหมาย

(3) การใช้อำนาจและการถ่วงดุลแห่งอำนาจ ประธานาธิบดีมีอำนาจในการแต่งตั้งและถอดถอนรัฐมนตรีโดยไม่ต้องขอความเห็นชอบจากรัฐสภา มีอำนาจในการให้ความเห็นชอบหรือยับยั้งกฎหมายที่ออกโดยรัฐสภาแต่ไม่มีอำนาจริเริ่มเสนอกฎหมาย ส่วนฝ่ายนิติบัญญัติไม่มีอำนาจในการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจประธานาธิบดี ขณะที่ประธานาธิบดีก็ไม่มีอำนาจยุบสภาได้เช่นกัน และรัฐสภามีอำนาจถอดถอนประธานาธิบดีได้ในกรณีกระทำความผิดร้ายแรง

3) การปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบกึ่งรัฐสภา

(1) ประมุขของรัฐ ประธานาธิบดีที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน เป็นประมุขและเป็นผู้บริหารราชการร่วมกับนายกรัฐมนตรี ประธานาธิบดีเป็นผู้กำหนดนโยบายของประเทศและเป็นผู้นำฝ่ายบริหาร และมีอำนาจยุบสภา เช่น ประเทศฝรั่งเศส เกาหลีใต้ ศรีลังกา

(2) ฝ่ายบริหาร นายกรัฐมนตรีซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากประธานาธิบดีเป็นหัวหน้าคณะรัฐมนตรี ทำหน้าที่ด้านการบริหารเพื่อบริหารบ้านเมือง นายกรัฐมนตรีเป็นผู้กำกับดูแลกิจการต่าง ๆ ของรัฐบาล และดูแลการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ ซึ่งคณะรัฐมนตรีสามารถเสนอร่างกฎหมายผ่านสภาได้

(3) ฝ่ายนิติบัญญัติ คือ รัฐสภา อาจมีสภาเดียวหรือมี 2 สภาก็ได้

(4) การใช้อำนาจและการถ่วงดุลแห่งอำนาจ รัฐสภามีหน้าที่ออกกฎหมายและควบคุมฝ่ายบริหาร ส่วนประธานาธิบดีมีอำนาจแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีผ่านความเห็นชอบของรัฐสภา ขณะเดียวกัน รัฐสภาสามารถถอดถอนประธานาธิบดีและมีอำนาจลงมติไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรีได้

1.2 การปกครองแบบเผด็จการ

การปกครองแบบเผด็จการเป็นระบอบการเมืองที่ให้ความสำคัญกับผู้ปกครองหรือรัฐบาลมากกว่าเสรีภาพส่วนบุคคล ประชาชนไม่มีสิทธิมีส่วนร่วมในการปกครอง ต้องปฏิบัติตามคำสั่งหรือนโยบายของรัฐบาลอย่างเคร่งครัด ผู้ที่เข้มแข็ง มีอิทธิพล และมีกำลังมากกว่ามีโอกาสได้อำนาจในการปกครอง

1.2.1 หลักการของระบอบการปกครองแบบเผด็จการ

หลักการและแนวคิดเบื้องต้นของระบอบการปกครองแบบเผด็จการ มีดังนี้

1. **เผด็จการในแนวคิดทางการเมือง** เชื่อว่าผู้มีอำนาจหรือผู้นำเป็นผู้ที่มีคุณธรรม มีความยุติธรรมและความถูกต้อง ประชาชนต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่ง ผู้นำมีหน้าที่ออกกฎหมายหรือคำสั่งให้ประชาชนปฏิบัติตาม ถือว่าผู้นำรู้เจตนาารมณ์ของประชาชนอย่างดี การกระทำของผู้นำย่อมไม่มีความผิด หากผู้ใดขัดขวางหรือไม่เห็นด้วยมักถือว่าไม่หวังดี คิดทำลายชาติบ้านเมืองและประชาชน

2. **เผด็จการในรูปแบบทางการเมืองปกครอง** เป็นการรวมอำนาจทางการเมืองปกครองของผู้ปกครองเพื่อแสวงหาอำนาจ ยึดอำนาจรัฐไว้ การได้มาซึ่งอำนาจมักใช้วิธีที่รุนแรง เช่น การทำรัฐประหาร ใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อรักษาอำนาจให้คงอยู่หรือเพิ่มมากขึ้น ตำแหน่งทางการเมืองมักจัดสรรให้ผู้ใกล้ชิดหรือญาติมิตร มีการออกกฎหมายจำกัดสิทธิ เสรีภาพ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

3. **เผด็จการในการดำเนินชีวิต** เป็นความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี ตลอดจนแนวทางในการปฏิบัติของคนในสังคม โดยมีความเชื่อว่าคนมีความแตกต่างกัน ผู้ที่ดีกว่าต้องปฏิบัติตามและเชื่อฟังผู้ที่เหนือกว่า เพื่อป้องกันมิให้เกิดความขัดแย้งในสังคม และเพื่อให้สังคมอยู่รอดและเกิดความเป็นเอกภาพ เผด็จการในการดำเนินชีวิตอาจพบในสังคมประชาธิปไตยก็ได้

1.2.2 รูปแบบของระบอบการปกครองแบบเผด็จการ

การปกครองแบบเผด็จการมีความเชื่อว่าการรวมอำนาจไว้ที่รัฐจะช่วยให้สังคมหรือประชาชนอยู่ดีมีสุข สงบสุข ปราศจากความขัดแย้ง มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ซึ่งผู้นำอาจเป็นบุคคลคนเดียวหรือคณะบุคคลก็ได้ โดยจะนำอุดมการณ์มาปรับให้สอดคล้องกับสภาพการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศตน อุดมการณ์เผด็จการแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ

1. **เผด็จการอำนาจนิยม** เป็นการปกครองที่ผู้ปกครองมีอำนาจทางการเมืองการปกครองโดยปกครองในรูปแบบรัฐบาลทหาร สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองของประชาชนถูกจำกัด ตามปกติคณะทหารมักขึ้นมามีอำนาจภายหลังจากการล้มการปกครองระบอบประชาธิปไตย และใช้อำนาจปกครองแบบชั่วคราวเพราะจะถูกกดดันจากนานาชาติให้คืนอำนาจแก่ประชาชน ตัวอย่างการปกครองแบบนี้ เช่น ประเทศอิรัก ภายใต้การปกครองของประธานาธิบดีซัดดัม ฮุสเซน (Saddam Hussein: พ.ศ. 2522–2546)

2. **เผด็จการฟาสซิสต์** เป็นการปกครองที่ผู้ปกครองมีอำนาจเบ็ดเสร็จทุกด้าน รวมทั้งกองทัพ โดยเชื่อว่าจะทำให้ประเทศก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ตัวอย่างการปกครองแบบนี้ เช่น ประเทศอิตาลี และประเทศเยอรมนีในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2

3. **เผด็จการคอมมิวนิสต์** เป็นการปกครองที่คณะผู้นำพรรคซึ่งเป็นพรรคเดียวในประเทศนั้น มีอำนาจควบคุมทั้งด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และการดำเนินชีวิต โดยรัฐบาลมีอำนาจทางการเมืองการปกครองอย่างเต็มที่ ตัวอย่างการปกครองแบบนี้ เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

นอกจากนี้ยังมีการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศและผู้นำรัฐบาล ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด ตัวอย่างการปกครองแบบนี้ เช่น ประเทศบรูไน ราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย รวมทั้งนครรัฐวาติกันที่มีพระสันตะปาปาซึ่งเป็นประมุขสูงสุดแห่งคริสตจักรโรมันคาทอลิกเป็นผู้ปกครอง

ฮิตเลอร์และมุสโสลินี
อดีตผู้นำเผด็จการของเยอรมันและอิตาลี

เหมา เจ๋อตง
อดีตผู้นำลัทธิคอมมิวนิสต์ของจีน

1.2.3 ความแตกต่างของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย กับระบอบการปกครองแบบเผด็จการ

ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยกับระบอบการปกครองแบบเผด็จการมีความแตกต่างกันหลายประเด็น ดังนี้

1. อำนาจอสูงสุดในการปกครอง ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อำนาจอสูงสุดในการปกครองจะเป็นของประชาชน ขณะที่ระบอบการปกครองแบบเผด็จการ อำนาจอสูงสุดในการปกครองจะเป็นของรัฐ ผู้นำหรือผู้ปกครอง การปกครองแบบประชาธิปไตยมีพรรคการเมืองได้หลายพรรค แต่การปกครองแบบเผด็จการมีพรรคการเมืองที่มีอำนาจอสูงสุดเพียงพรรคเดียว เนื่องจากไม่อนุญาตให้มีพรรคการเมืองอื่น ๆ ดำเนินกิจกรรมทางการเมือง นอกจากพรรคการเมืองของรัฐบาล

2. สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค รัฐบาลในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยได้ให้ความสำคัญ รับรอง และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ขณะที่รัฐบาลในระบอบการปกครองแบบเผด็จการจะให้ความสำคัญต่อรัฐ ผู้นำหรือผู้ปกครอง มากกว่าการเคารพสิทธิเสรีภาพที่ประชาชนควรจะได้รับ

3. นโยบายและการดำเนินการของรัฐบาล รัฐบาลในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยจะเป็นผู้กำหนดนโยบายและการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของประชาชนมากที่สุด ขณะที่รัฐบาลในระบอบการปกครองแบบเผด็จการเมื่อจะกำหนดนโยบายและการดำเนินการต่าง ๆ ผู้นำหรือผู้ปกครองจะคำนึงถึงความมั่นคงและประโยชน์ของประเทศมากกว่าประโยชน์ของประชาชน

4. การบริหารประเทศ ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย หากรัฐบาลที่กำลังบริหารประเทศนั้นไม่สามารถดำเนินการแก้ปัญหาหรือตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ ประชาชนก็สามารถเปลี่ยนคณะรัฐบาลชุดใหม่ด้วยการเลือกตั้งได้ ส่วนในระบอบการปกครองแบบเผด็จการ ประชาชนจะไม่สามารถเปลี่ยนผู้นำหรือผู้ปกครองได้ ในระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งพรรคหรือกลุ่มที่รัฐกำหนดให้เท่านั้น จึงกล่าวได้ว่า พรรครัฐบาลของระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์มีอำนาจสูงสุดในการปกครอง

ความแตกต่างของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยกับระบอบการปกครองแบบเผด็จการ

ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย	ระบอบการปกครองแบบเผด็จการ
1. อำนาจอสูงสุดในการปกครองเป็นของประชาชน	1. อำนาจอสูงสุดในการปกครองเป็นของรัฐ ผู้นำหรือผู้ปกครอง
2. รัฐให้ความสำคัญ รับรอง และคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน	2. ให้ความสำคัญต่อรัฐ ผู้นำหรือผู้ปกครองมากกว่าเคารพสิทธิและเสรีภาพที่ประชาชนควรจะได้รับ
3. นโยบายและการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐบาลเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนมากที่สุด	3. นโยบายและการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐ ผู้นำหรือผู้ปกครองจะคำนึงถึงความมั่นคงและประโยชน์ของประเทศมากกว่าประโยชน์ของประชาชน
4. ประชาชนสามารถเปลี่ยนรัฐบาลเพื่อบริหารประเทศใหม่ได้ หากรัฐบาลไม่สามารถแก้ปัญหาหรือตอบสนองความต้องการของประชาชนได้	4. ประชาชนไม่สามารถเปลี่ยนผู้นำหรือผู้ปกครองได้ ประชาชนมีสิทธิเพียงเลือกตั้งพรรคหรือกลุ่มที่รัฐกำหนดให้เท่านั้น

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

ร่วมกันอภิปรายเปรียบเทียบการปกครองแบบประชาธิปไตยและแบบเผด็จการว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร แล้วบันทึกข้อมูลลงในสมุด

2. การปกครองของไทยและต่างประเทศ

2.1 การปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย

ชาติไทยมีการพัฒนารูปแบบการปกครองให้เหมาะกับสภาพบ้านเมืองในแต่ละยุคสมัยเรื่อยมา ตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ จนกระทั่งเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และยึดถือเป็นรูปแบบการปกครองประเทศสืบมาถึงปัจจุบัน

2.1.1 รูปแบบของรัฐ

ประเทศไทยเป็นรัฐเดี่ยว ดังรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 บัญญัติว่า

“ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียว จะแบ่งแยกไม่ได้”

2.1.2 รูปแบบการปกครอง

ประเทศไทยปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานสำคัญในรัฐธรรมนูญที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ ดังบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ว่า

“การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐ จะกระทำมิได้”

พระมหากษัตริย์ทรงมีฐานะและพระราชอำนาจตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ดังนี้

1. ทรงเป็นประมุขของประเทศ ทรงใช้อำนาจอธิปไตยผ่านทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ
2. ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
ของประเทศไทย

3. ทรงเป็นพุทธมามกะและทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก พระมหากษัตริย์จึงทรงนับถือพระพุทธรูปและทรงอุปถัมภ์ศาสนาต่าง ๆ ทุกศาสนา

4. ทรงเป็นกลางและทรงอยู่เหนือการเมือง ทรงส่งเสริมประชาชนให้ปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเพื่อส่วนรวม

2.1.3 อำนาจอธิปไตย

รัฐธรรมนูญกำหนดให้อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจอธิปไตยผ่านทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล

1. **อำนาจนิติบัญญัติ** เป็นอำนาจในการออกกฎหมายโดยรัฐสภา ประกอบด้วย 2 สภา คือ

1) **สภาผู้แทนราษฎร** ประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งเป็นแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน 350 คน และแบบบัญชีรายชื่อจำนวน 150 คน รวมทั้งสิ้น 500 คน มีอำนาจหน้าที่ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรี

2) **วุฒิสภา** ประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการคัดเลือกจำนวน 200 คน มีอำนาจหน้าที่หลายประการ เช่น มีหน้าที่ในการพิจารณาถ้อยแถลงกฎหมาย ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญ เช่น กรรมการการเลือกตั้ง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ แต่ในวาระเริ่มแรกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พุทธศักราช 2560 บัญญัติให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 250 คน

2. **อำนาจบริหาร** เป็นอำนาจที่บุคคล คณะบุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กรที่นำนโยบายของรัฐไปดำเนินการและนำไปปฏิบัติ โดยสร้างนโยบายในการบริหารและบังคับใช้กฎหมาย แล้วนำนโยบายและกฎหมายที่ผ่านความเห็นชอบของรัฐสภาไปปฏิบัติ

1) **องค์ประกอบของสถาบันบริหาร** ประกอบด้วย

(1) **ข้าราชการการเมือง** คือ นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี เรียกรวมกันว่า คณะรัฐมนตรี ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี 1 คน และรัฐมนตรีอีกไม่เกิน 35 คน นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาลเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด มีอำนาจหน้าที่กำกับการบริหารราชการแผ่นดิน และรัฐมนตรีเป็นผู้บังคับบัญชาประจำกระทรวงหรือทบวง มีอำนาจบังคับบัญชาข้าราชการ รวมทั้งมีอำนาจกำหนดนโยบายของกระทรวงให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล

(2) **ข้าราชการประจำ** คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นกลไกในการนำนโยบายและกฎหมายไปปฏิบัติตามสายการบังคับบัญชา

2) การบริหารราชการแผ่นดิน การจัดระเบียบการบริหารราชการแผ่นดินแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

(1) การบริหารราชการส่วนกลาง เป็นการบริหารราชการในส่วนกลาง มีนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีเป็นผู้รับผิดชอบกำกับดูแลนโยบาย มีปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวง และอธิบดีทำหน้าที่นำนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติ เป็นการบริหารงานตามหลักการรวมอำนาจไว้ที่ ศูนย์กลาง ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศหรือที่ทำการของรัฐบาล (ทำเนียบรัฐบาล)

ทำเนียบรัฐบาล ที่ทำการของรัฐบาลในการบริหารราชการส่วนกลาง

(2) การบริหารราชการส่วนภูมิภาค เป็นการแบ่งอำนาจการบริหารบางส่วนของกระทรวง ทบวง กรม ให้ข้าราชการในส่วนภูมิภาคที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่มีอำนาจตัดสินใจ แก้ปัญหา และริเริ่มนโยบายต่าง ๆ ภายใต้กรอบและอำนาจที่ได้รับมอบหมายจากส่วนกลาง เป็นการบริหารงานตามหลักการแบ่งอำนาจหรือมอบอำนาจ แบ่งออกเป็นจังหวัดและอำเภอ

จังหวัดเป็นหน่วยการปกครองส่วนภูมิภาคที่ใหญ่ที่สุด มีฐานะเป็นนิติบุคคล ประกอบด้วยหลายอำเภอ มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นหัวหน้าบังคับบัญชา รับนโยบายและคำสั่งจากส่วนกลางมาปฏิบัติให้เหมาะสมกับท้องถิ่น ส่วนอำเภอเป็นหน่วยราชการที่รองจากจังหวัด แต่ไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีนายอำเภอเป็นหัวหน้าบังคับบัญชาข้าราชการและรับผิดชอบบริหารราชการในอำเภอ แต่ละอำเภอประกอบด้วยหลายตำบล มีกำนันเป็นหัวหน้า ในตำบลมีหลายหมู่บ้านและมีผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้า

ศาลากลางจังหวัด ที่ทำการของผู้ว่าราชการจังหวัดในการบริหารราชการส่วนภูมิภาค

(3) การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น เป็นการบริหารราชการที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยการปกครองท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งรัฐกระจายอำนาจให้แก่ประชาชนหรือหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น มีอำนาจในการบริหารและตัดสินใจเกี่ยวกับกิจการสาธารณะต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด เป็นการบริหารราชการตามหลักการกระจายอำนาจ มี 2 ประเภท คือ

รูปแบบทั่วไป ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดใหญ่ มีพื้นที่ครอบคลุมเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการทำแผนพัฒนาจังหวัด ประสานงาน ให้ความร่วมมือและสนับสนุนหน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดเล็ก ตลอดจนทั้งดำเนินกิจการที่ครอบคลุมพื้นที่กว้าง ต้องการความเป็นเอกภาพ และเกินขีดความสามารถที่หน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดเล็กจะทำได้ ส่วนของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดเล็ก มีอำนาจหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะต่าง ๆ ภายในพื้นที่รับผิดชอบ

รูปแบบพิเศษ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร (กทม.) และเมืองพัทยา โดยกรุงเทพมหานครเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดใหญ่ มีอำนาจหน้าที่เทียบเท่ากับองค์การบริหารส่วนจังหวัด ส่วนเมืองพัทยาเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดเล็กที่มีพื้นที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีอำนาจหน้าที่เทียบเท่ากับเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล

กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยาเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษที่ประชาชนมีอำนาจในการบริหารและตัดสินใจเกี่ยวกับกิจการสาธารณะต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง

3. **อำนาจตุลาการ** เป็นอำนาจในการพิพากษา**อรรถคดี**ของศาล ซึ่งต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย และในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ ผู้พิพากษาและตุลาการมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายให้เป็นไปโดยรวดเร็ว เป็นธรรม และปราศจากอคติทั้งปวง ประกอบด้วยศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลทหาร และศาลรัฐธรรมนูญ

1) **ศาลยุติธรรม** มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวงซึ่งอยู่ในเขตอำนาจของศาล เว้นแต่คดีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลอื่น มี 3 ศาล คือ

(1) **ศาลชั้นต้น** เป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งทางแพ่งและทางอาญา ซึ่งทำหน้าที่พิจารณาคดีเป็นอันดับแรก ศาลชั้นต้นแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

ศาลชั้นต้นทั่วไป	ศาลพิเศษและศาลชำนาญพิเศษ
● ศาลชั้นต้นทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยศาลแพ่ง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ศาลแพ่งธนบุรี ศาลอาญา ศาลอาญากรุงเทพใต้ ศาลอาญาธนบุรี ศาลจังหวัด มินบุรี ศาลแขวงพระนครเหนือ ศาลแขวงพระนครใต้ ศาลแขวงธนบุรี ศาลแขวงดุสิต ศาลแขวงตลิ่งชัน ศาลแขวงพระโขนง และศาลแขวงปทุมวัน ● ศาลชั้นต้นทั่วไปในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานครประกอบด้วยศาลจังหวัด และศาลแขวงในจังหวัดต่าง ๆ ภาค 1-9	● ศาลชั้นต้นที่ใช้วิธีพิจารณาพิเศษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้แตกต่างจากศาลชั้นต้นทั่วไป โดยผู้พิพากษาจะมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ โดยเฉพาะ ● ศาลในกลุ่มนี้บางศาล เช่น ศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแรงงาน ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ มีบุคคลภายนอกที่มีผู้พิพากษาแต่มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว ซึ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้พิพากษาสมทบเข้าร่วมพิจารณาและพิพากษาคดีด้วย

ศาลชั้นต้นทั่วไป	ศาลพิเศษและศาลชำนาญพิเศษ
	ศาลพิเศษ ได้แก่ ศาลเยาวชนและครอบครัว ส่วนศาลชำนาญพิเศษ ได้แก่ ศาลแรงงาน ศาลภาษีอากร ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และศาลล้มละลาย

(2) ศาลอุทธรณ์ เป็นศาลชั้นกลาง มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่ผ่านการตัดสินมาจากศาลชั้นต้น แต่ทั้งนี้การอุทธรณ์จะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขการอุทธรณ์ ไม่ใช่ทุกคดีจะอุทธรณ์ได้ หรือคดีบางประเภทไม่มีการอุทธรณ์ นอกจากนี้ ศาลอุทธรณ์ยังมีอำนาจพิจารณาคดีอื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด

(3) ศาลฎีกา เป็นศาลยุติธรรมชั้นสูงสุด มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค ภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายว่าด้วยการฎีกา และมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นโดยตรงต่อศาลฎีกา ไม่ต้องผ่านศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคตามกฎหมายเฉพาะ

ทั้งนี้ ศาลฎีกามีแผนกคดีพิเศษทั้งสิ้น 11 แผนก ได้แก่ แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว แผนกคดีแรงงาน แผนกคดีภาษีอากร แผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ แผนกคดีล้มละลาย แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง แผนกคดีพาณิชย์และเศรษฐกิจ แผนกคดีสิ่งแวดล้อม แผนกคดีผู้บริโภค แผนกคดีเลือกตั้ง และแผนกคดีปกครอง

ศาลฎีกาเป็นศาลยุติธรรมชั้นสูงสุด

2) **ศาลปกครอง** เป็นศาลที่มีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีปกครอง ซึ่งเป็นข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับเอกชน ข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกัน เช่น คดีพิพาทอันเนื่องมาจากการละเลยต่อหน้าที่ ปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร คดีพิพาทอันเนื่องมาจากการกระทำละเมิดหรือความรับผิดชอบอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจากการใช้อำนาจตามกฎหมายหรือจากการออกกฎ คำสั่งทางปกครองหรือคำสั่งอื่น กรณีที่หน่วยงานทางปกครองละเลยต่อหน้าที่หรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร คดีพิพาทอันเนื่องมาจากสัญญาทางปกครอง และคดีพิพาททางปกครองอื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด

ศาลปกครองแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ศาลปกครองชั้นต้นและศาลปกครองสูงสุด ศาลปกครองชั้นต้นแบ่งเป็นศาลปกครองกลางและศาลปกครองในภูมิภาค เช่น ศาลปกครองเชียงใหม่ ศาลปกครองสงขลา ส่วนศาลปกครองสูงสุดทำหน้าที่เป็นศาลสูงสุดเช่นเดียวกับศาลฎีกา

3) **ศาลทหาร** มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาทหารและคดีอื่นตามที่กฎหมายกำหนด แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

(1) ศาลทหารในเวลาปกติ คือ ศาลทหารที่ดำเนินการอยู่ในช่วงเวลาที่บ้านเมืองสงบสุข ไม่มีสงคราม ศาลประเภทนี้มีการพิจารณาพิพากษาคดีที่สามารถอุทธรณ์และฎีกาได้ 3 ชั้น ประกอบด้วยศาลทหารชั้นต้น ศาลทหารกลาง (ชั้นอุทธรณ์) และศาลทหารสูงสุด (ชั้นฎีกา)

(2) ศาลทหารในเวลาไม่ปกติ คือ ศาลทหารที่ดำเนินการอยู่ในเวลาที่มีการรบหรือสถานการณ์ที่มีสงคราม หรือประกาศใช้กฎอัยการศึก ศาลทหารประเภทนี้จะพิจารณาพิพากษาคดีอาญาตามประกาศหรือคำสั่งนั้น

(3) ศาลอาญาศึก เป็นศาลทหารอีกประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นโดยอาศัยหลักเกณฑ์ เช่น เมื่อมีการรบและมีการกำหนดเขตยุทธบริเวณ หรือในเขตยุทธบริเวณดังกล่าวมีกำลังทหารไม่น้อยกว่าหนึ่งกองพัน หรือมีเรือรบ บั๊อม หรือที่มั่นอย่างใด ๆ ของทหาร

4) **ศาลรัฐธรรมนูญ** มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐทุกองค์กร

2.2 การปกครองของประเทศที่คล้ายคลึงและแตกต่างกับไทย

2.2.1 ประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยคล้ายคลึงกับไทย

สหราชอาณาจักรเกรตบริเตน

1. **รูปแบบของรัฐ** สหราชอาณาจักรเกรตบริเตนมีรูปแบบของรัฐเป็นแบบรัฐเดี่ยว มีพื้นที่ทางการปกครองครอบคลุมเขตสำคัญ 4 เขต ได้แก่ อังกฤษ เวลส์ สกอตแลนด์ และไอร์แลนด์เหนือ หรือนอร์เทิร์นไอร์แลนด์

2. รูปแบบการปกครอง มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร

3. อำนาจอธิปไตย หลักการสำคัญที่สุดของระบบการเมืองของสหราชอาณาจักร คือ อำนาจอธิปไตยของรัฐสภา โดยรัฐสภามีอำนาจตราหรือยกเลิกพระราชบัญญัติตามที่เห็นสมควร พระราชบัญญัติที่ตราขึ้นโดยรัฐสภาถือเป็นกฎหมายสูงสุด ศาลไม่สามารถพิพากษาว่าเป็นโมฆะได้ทำได้เพียงการตีความเท่านั้น สหราชอาณาจักรแบ่งการใช้อำนาจอธิปไตยออกเป็น 3 อำนาจ ได้แก่

1) อำนาจนิติบัญญัติ คือ รัฐสภา ซึ่งประกอบด้วยสภาขุนนางและสภาสามัญชน

(1) สภาขุนนางหรือสภาสูง มีสมาชิกประมาณ 1,200 คน มีที่มาจากการแต่งตั้งและกำหนดให้มีการเลือกสมาชิกสภาขุนนางสืบเชื้อสายบางส่วน ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ กลุ่มสมาชิกที่มีตำแหน่งโดยการสืบทายาท กลุ่มสมาชิกที่เป็นขุนนาง ผู้พิพากษาศาลสูง และพระราชอาณัติชั้นผู้ใหญ่จากเชิร์ชออฟอิงแลนด์ มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาและตรวจสอบร่างกฎหมายต่าง ๆ

(2) สภาสามัญชนหรือสภาล่าง ประกอบด้วยสมาชิกมากกว่า 600 คน มีที่มาจากการเลือกตั้ง มีวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละ 5 ปี มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาร่างกฎหมายและตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร

สภาสามัญชนและสภาขุนนางแห่งสหราชอาณาจักร

2) อำนาจบริหาร คือ รัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรี ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอให้พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง มีอำนาจในการร่างกฎหมาย จัดทำนโยบายและเสนอต่อรัฐสภาเพื่อให้ความเห็นชอบ รับผิดชอบในการควบคุมและประสานงานกระทรวงต่าง ๆ มอบหมายนโยบายแก่กระทรวง ทบวง กรมเพื่อรับไปปฏิบัติ รวมทั้งมีอำนาจยุบสภาสามัญชนเพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่ได้

3) **อำนาจตุลาการ** คือ ศาล ใช้ระบบศาลเดียว มีศาลยุติธรรมเป็นหลักในการพิจารณาคดีทั้งคดีแพ่ง คดีอาญา คดีปกครอง หรือคดีประเภทอื่น มีศาลสูงสุดเพียงศาลเดียวทำหน้าที่ตรวจสอบคำพิพากษาของศาลล่างทุกศาล ศาลของสหราชอาณาจักรแยกเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาและศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่ง แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ศาลชั้นต้น ศาลสูงชั้นกลางหรือศาลยุติธรรมชั้นสูง และศาลสูงสุดของประเทศ

ประเทศญี่ปุ่น

1. **รูปแบบของรัฐ** ญี่ปุ่นมีรูปแบบของรัฐเป็นแบบรัฐเดี่ยว

2. **รูปแบบการปกครอง** มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา มีพระมหากษัตริย์คือ สมเด็จพระจักรพรรดิทรงเป็นประมุข และมีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร

3. **อำนาจอริปไตย** ญี่ปุ่นแบ่งการใช้อำนาจอริปไตยออกเป็น 3 อำนาจ ได้แก่

1) **อำนาจนิติบัญญัติ** คือ รัฐสภา ที่เรียกชื่อว่า สภาไดเอต เป็นสถาบันสูงสุดของรัฐ มีอำนาจหน้าที่แก้ไขรัฐธรรมนูญ พิจารณาและตรากฎหมาย ให้ความเห็นชอบในการจัดตั้งรัฐบาล และควบคุมการบริหารของรัฐบาล ประกอบด้วย 2 สภา มาจากการเลือกตั้ง ได้แก่ สภาผู้แทนราษฎร มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 4 ปี และวุฒิสภา มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 6 ปี

สภาไดเอตแห่งญี่ปุ่น

2) **อำนาจบริหาร** คือ คณะรัฐมนตรี ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีอื่น ๆ นายกรัฐมนตรีต้องเป็นสมาชิกรัฐสภาและได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาให้ดำรงตำแหน่ง มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดิน

3) **อำนาจตุลาการ** คือ ศาล แบ่งออกเป็น 5 ศาล ได้แก่ ศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์ ศาลจังหวัด ศาลครอบครัว และศาลแขวง ศาลฎีกาเป็นศาลสูงสุด มีอำนาจเหนือศาลอื่น ๆ รวมทั้งมีอำนาจวินิจฉัยว่า กฎหมาย ข้อบังคับ กฎระเบียบต่าง ๆ ขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยคล้ายคลึงกับประเทศไทย แล้วร่วมกันแสดงความคิดเห็น

2.2.2 ประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยแตกต่างจากไทย

ประเทศสหรัฐอเมริกา

1. **รูปแบบของรัฐ** สหรัฐอเมริกามีรูปแบบของรัฐเป็นแบบรัฐรวมหรือสหพันธรัฐ ประกอบด้วยรัฐต่าง ๆ 50 รัฐ มีรัฐบาล 2 ระดับ คือ รัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่น ซึ่งมีอำนาจหน้าที่แยกจากกันอย่างชัดเจน เช่น รัฐสภามีอำนาจนิติบัญญัติในระดับประเทศ ส่วนในแต่ละรัฐมีอำนาจบัญญัติกฎหมายเพื่อใช้ในรัฐของตนเอง อำนาจบริหารในระดับประเทศมีประธานาธิบดีเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร ส่วนในแต่ละรัฐมีผู้ว่าการรัฐเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร อำนาจตุลาการในระดับประเทศมีฝ่ายตุลาการ คือ ศาลสหรัฐ ส่วนในระดับรัฐมีศาลของรัฐต่าง ๆ เป็นฝ่ายตุลาการ

2. **รูปแบบการปกครอง** มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบประธานาธิบดี โดยมีประธานาธิบดีเป็นประมุขของประเทศ มีที่มาจากการเลือกตั้ง

3. **อำนาจอธิปไตย** สหรัฐอเมริกาแบ่งการใช้อำนาจอธิปไตยออกเป็น 3 อำนาจ ได้แก่

1) **อำนาจนิติบัญญัติ** คือ รัฐสภาหรือสภาคองเกรส ประกอบด้วย 2 สภา ได้แก่

(1) วุฒิสภาหรือสภาสูง มีสมาชิกจำนวน 100 คน มีที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในรัฐต่าง ๆ รัฐละ 2 คน มีวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละ 6 ปี มีอำนาจหน้าที่พิจารณาเห็นชอบบุคคลที่ประธานาธิบดีแต่งตั้ง รวมไปถึงคณะรัฐมนตรี และให้สัตยาบันในสนธิสัญญาต่าง ๆ

(2) สภาผู้แทนราษฎรหรือสภาล่าง ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 435 คน มีที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในรัฐต่าง ๆ มีวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี

- 2) **อำนาจบริหาร** ประธานาธิบดีเป็นทั้งประมุขและหัวหน้าฝ่ายบริหาร มาจากการเลือกตั้งโดยอ้อมผ่านคณะผู้เลือกตั้งซึ่งเป็นตัวแทนจากรัฐต่าง ๆ มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี และดำรงตำแหน่งติดต่อกันได้ไม่เกิน 2 สมัย มีอำนาจหน้าที่บริหารประเทศ เป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุด ทำสนธิสัญญาด้วยความเห็นชอบของรัฐสภา และมีอำนาจยับยั้งกฎหมายที่ผ่านรัฐสภามาแล้ว
- 3) **อำนาจตุลาการ** เป็นอำนาจที่ใช้ผ่านทางฝ่ายตุลาการที่ประกอบด้วยศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลสูงสุด โดยศาลสูงสุดเป็นศาลที่มีอำนาจสูงสุดในสหรัฐอเมริกา การวินิจฉัยของศาลสูงสุดถือเป็นที่สุด ไม่สามารถอุทธรณ์ต่อไปยังศาลอื่น ๆ ได้

รัฐสภาแห่งสหรัฐอเมริกาหรือสภาองเกรส

ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี

1. **รูปแบบของรัฐ** สาธารณรัฐเกาหลีหรือเกาหลีใต้มีรูปแบบของรัฐเป็นแบบรัฐเดี่ยว
2. **รูปแบบการปกครอง** มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบกึ่งประธานาธิบดีกึ่งรัฐสภา มีประธานาธิบดีที่มาจากการเลือกตั้งเป็นประมุขและทำหน้าที่เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร และมีนายกรัฐมนตรีที่ได้รับการแต่งตั้งจากประธานาธิบดีซึ่งผ่านความเห็นชอบของรัฐสภาเป็นผู้ช่วยในการบริหารประเทศ
3. **อำนาจอริปไตย** เกาหลีใต้แบ่งการใช้อำนาจอริปไตยออกเป็น 3 อำนาจ ได้แก่
 - 1) **อำนาจนิติบัญญัติ** คือ รัฐสภา มีรูปแบบเป็นสภาเดียว ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 299 คน สมาชิก 2 ใน 3 มาจากการเลือกตั้งโดยตรง อีกส่วนหนึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วน มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 4 ปี ทำหน้าที่ตรากฎหมายและตรวจสอบการบริหารงานของฝ่ายบริหาร
 - 2) **อำนาจบริหาร** มีประธานาธิบดีเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร ประมุขของรัฐ และผู้บัญชาการทหารสูงสุด มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 5 ปี มีคณะรัฐมนตรีซึ่งประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยประธานาธิบดีในการบริหารประเทศ

3) อำนาจตุลาการ คือ ศาล ประกอบด้วยศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา มีศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่พิทักษ์รัฐธรรมนูญ ให้ความคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน พิจารณาวากฎหมายฉบับใดขัดกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ และตัดสินความถูกต้องของกระบวนการถอดถอนเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐ ได้แก่ ประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี และผู้พิพากษา

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

สืบค้นข้อมูลและนำความรู้มาอภิปรายร่วมกันในประเด็นต่อไปนี้ แล้วสรุปลงในสมุด

1. ประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยแตกต่างจากประเทศไทยมีประเทศอะไรบ้าง
2. ประเทศเหล่านั้นมีรูปแบบการปกครองเป็นอย่างไร

2.3 การพัฒนาประชาธิปไตยของไทย

2.3.1 ปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย

ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยเกิดจากเหตุปัจจัยหลายประการด้วยกัน ที่สำคัญมีดังนี้

1. ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ในระบอบประชาธิปไตยประชาชนมีสิทธิแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกันได้ภายใต้กรอบของกฎหมาย ประชาชนที่ตระหนักในสิทธิและหน้าที่จึงมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการตัดสินใจทางการเมืองของรัฐบาล แต่ในสภาพจริงกลับพบว่าประชาชนชาวไทยยังมีบทบาทจำกัดในการมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางการตัดสินใจทางการเมือง ขาดการส่งเสริมอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรมให้ประชาชนเรียนรู้และเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง การตัดสินใจทางการเมืองมักถูกรวมศูนย์อยู่ที่ภาครัฐเป็นหลักและมุ่งเน้นการพัฒนาอำนาจรัฐให้เข้มแข็ง ประชาชนเป็นเพียงปัจจัยการผลิตและปัจจัยทางการเมืองเท่านั้น การพัฒนาประชาธิปไตยในสังคมไทยที่ผ่านมาจึงไม่ก้าวหน้าอย่างที่ควรจะเป็น

2. ประชาชนให้ความสนใจในการเลือกตั้งน้อย ประชาชนอาจเห็นว่าตนเองไม่ได้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการเลือกตั้งโดยตรง ขาดความรู้ความเข้าใจที่แท้จริงในสิทธิและบทบาทหน้าที่ของตนเอง และยังขาดความรู้สึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมและสิ่งแวดล้อม เห็นว่าการบริหารกิจการสาธารณะไม่ใช่บทบาทหน้าที่ของตน รัฐเป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง จึงไม่ได้ให้ความสำคัญในการใช้สิทธิเลือกตั้ง

3. **ประชาชนยึดติดระบบอุปถัมภ์** ระบบอุปถัมภ์เป็นอุปสรรคขัดขวางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาประชาธิปไตย ความเกรงใจและความยากจน ความไม่มั่นใจในสถานภาพทางสังคมของตนเองทำให้ชาวชนบทต้องดิ้นรนหาที่พึ่ง ประชาชนส่วนหนึ่งต้องพึ่งพาคบคล้ออื่น จึงพยายามเลือกผู้แทนหรือผู้นำที่สามารถอุปถัมภ์ตนเองได้

4. **การขาดความตระหนักในหน้าที่ของนักการเมือง** นักการเมืองบางคนขาดจิตสำนึกในการพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้า บางคนมาจากการซื้อเสียงจึงมุ่งเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ให้ตนเอง นอกจากนี้ยังมีการมุงร้ายโจมตีและแก่งแย่งอำนาจซึ่งกันและกัน ทำให้คนที่มีความรู้ความสามารถไม่กล้าเสนอตนเข้ามาเป็นนักการเมืองเพื่อพัฒนาบ้านเมือง

5. **การแก้ปัญหาการเมืองโดยการรัฐประหาร** การแก้ปัญหาทางการเมืองการปกครองในระบบอบประชาธิปไตยด้วยการรัฐประหารเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตย ทำให้กระบวนการประชาธิปไตยสะดุดและหยุดลง แม้จะช่วยแก้ปัญหาได้บางเรื่อง แต่ก็ก่อให้เกิดปัญหาอื่นตามมา เช่น เกิดความแตกแยกในสังคม การลงทุนและการค้าขายกับต่างประเทศชะลอตัวเนื่องจากนานาประเทศขาดความเชื่อมั่นรัฐบาลที่มาจากการรัฐประหาร

6. **ความเห็นต่างทางการเมือง** แม้ประชาชนจะมีสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น แต่ที่ผ่านมามีการแสดงความคิดเห็นของผู้ที่มีความเห็นต่างทางการเมืองจนแตกแยกเป็นกลุ่ม ซึ่งต่างก็แสดงความคิดเห็นผ่านสื่อต่าง ๆ ให้ผู้อื่นเห็นด้วยกับกลุ่มตน บางครั้งมีการให้ข้อมูลข่าวสารที่ไม่ตรงข้อเท็จจริง สร้างวาทกรรมให้คนหวาดระแวงเกลียดชังกัน และนำไปสู่การชุมนุมทางการเมืองอย่างรุนแรง

2.3.2 แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

1. เสริมสร้างความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน โดยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น
 - 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนให้มีโครงการพัฒนาการเรียนรู้ทางการเมืองในโรงเรียน คือ พัฒนาครู พัฒนาหลักสูตรและคู่มือการเรียนการสอน สร้างสื่อการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การทัศนศึกษา การจัดค่ายอบรมผู้นำเยาวชนประชาธิปไตย
 - 2) สนับสนุนให้มีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยการสร้างเครือข่ายทางสังคมขึ้น ทั้งเครือข่ายความร่วมมือในชุมชนและเครือข่ายทางสังคมอื่น ๆ
 - 3) ให้พรรคการเมืองจัดกิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน

4) ให้กองทุนพัฒนาการเมืองจัดสรรเงินสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น เช่น กิจกรรมกลุ่มพลเมืองเด็ก สภาเยาวชน

5) จัดทำหลักสูตรการเรียนรู้วัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตย ทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัยในทุกกระดับ

2. ส่งเสริมให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการเลือกตั้งด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนเห็นว่าการเลือกตั้งเป็นสิทธิและบทบาทหน้าที่ของทุกคน มีผลกระทบโดยตรงต่อตนเอง ชุมชน และประเทศชาติ ซึ่งหากเลือกตั้งได้ผู้แทนที่ไม่ดีอาจส่งผลเสียต่อตนเองโดยตรง

การไปใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามรูปแบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

3. ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับประเทศชาติโดยรวม การเลือกตั้งระดับต่าง ๆ ต้องปราศจากการชักจูงหรืออามิสสินจ้าง (วัตถุสิ่งของเครื่องล่อใจมีเงิน เป็นต้น)

4. ส่งเสริมให้นักการเมืองตระหนักในหน้าที่ของตน สร้างกฎเกณฑ์กติกาเพื่อให้ได้นักการเมืองที่ดี มีจิตสำนึกในการพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้า ไม่เลือกผู้ที่ซื้อเสียงและมุ่งเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ให้ตนเองและพวกพ้อง

5. รัฐต้องส่งเสริมและสร้างจิตสำนึกให้คนในชาติตระหนักว่าการรัฐประหารมิใช่แนวทางในการแก้ปัญหาที่ยั่งยืน การแก้ปัญหาด้วยวิถีทางประชาธิปไตยที่ทุกคนมีส่วนร่วมตัดสินใจเป็นแนวทางที่สร้างความมั่นคงทางการเมืองการปกครองอันจะช่วยให้ประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้า

6. รัฐต้องให้สิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ในขณะเดียวกันก็ต้องปลูกฝังให้ประชาชนตระหนักถึงแนวทางในการปรับตัวให้อยู่ร่วมกับคนที่มีความเห็นต่างทางการเมือง อีกทั้งต้องสร้างกฎกติกาในการอยู่ร่วมกันโดยเคารพความเห็นต่างและไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

ร่วมกันอภิปรายว่า อะไรเป็นปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทย และจะมีวิธีการแก้ไขอย่างไร

3. รัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ได้กำหนดที่มาและอำนาจหน้าที่ขององค์กรหลักต่าง ๆ ทั้งรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล รวมทั้งกำหนดสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพของประชาชนเกี่ยวกับการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ อำนาจหน้าที่ของรัฐบาล บทบาทสำคัญของรัฐบาลในการบริหารราชการแผ่นดิน และความจำเป็นในการมีรัฐบาลตามระบอบประชาธิปไตย ในฐานะพลเมืองดีจำเป็นต้องเรียนรู้รัฐธรรมนูญ เพื่อจะได้ปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

3.1 การเลือกตั้ง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้ประชาชนชาวไทยมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งควรไปใช้สิทธิเลือกตั้งคนดีเป็นผู้แทนของตนเข้าไปทำหน้าที่บริหารและปกครองประเทศ

3.1.1 ความหมายของการเลือกตั้ง

การเลือกตั้ง คือ การที่ราษฎรใช้สิทธิของตนลงคะแนนเสียงเลือกผู้แทน เพื่อทำหน้าที่แทนตนในการปกครองระดับต่าง ๆ ในประเทศไทยมี 2 ระดับ ดังนี้

1. การเลือกตั้งระดับชาติ เป็นการเลือกตั้งตัวแทนของประชาชนเข้าไปเป็นสมาชิกรัฐสภา เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

2. การเลือกตั้งระดับท้องถิ่น เป็นการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ เช่น สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล นายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

3.1.2 หลักการของการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งจะบรรลุจุดมุ่งหมายต้องประกอบด้วยหลักการดังนี้

1. **เลือกตั้งอย่างอิสระ** เป็นการเลือกตั้งที่ให้สิทธิ เสรีภาพ และอิสระแก่ประชาชนอย่างเต็มที่ ปราศจากการบีบบังคับ ชูเชิญ
2. **เลือกตั้งโดยตรงและลับ** เป็นการลงคะแนนเลือกตั้งด้วยตนเอง ไม่เปิดเผยให้ผู้อื่นรู้ว่าลงคะแนนให้ใคร และมีการนับคะแนนอย่างเปิดเผย
3. **เลือกตั้งตามกำหนดเวลา** เป็นการเลือกตั้งที่มีการกำหนดระยะเวลาไว้แน่นอน เช่น จัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุก 4 ปี
4. **เลือกตั้งอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม** เป็นการเลือกตั้งที่ใช้กระบวนการตามกฎหมาย ไม่ให้มีการละเมิดกฎหมาย เช่น การคดโกง การใช้อิทธิพลทางด้านการเงิน การใช้อำนาจหน้าที่บีบบังคับโดยมิชอบ เพื่อประโยชน์ต่อตนเองหรือหมู่คณะ
5. **มีความเสมอภาค** ประชาชนมีความเท่าเทียมกันในการใช้สิทธิเลือกตั้ง เปิดโอกาสให้ประชาชนออกเสียงเลือกตั้งอย่างทั่วถึง ไม่มีการกีดกันหรือจำกัดสิทธิหรือให้สิทธิพิเศษแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด ทุกคนมีสิทธิลงคะแนนเสียงได้คนละ 1 เสียง และทุกเสียงมีน้ำหนักเท่ากัน
6. **มีความสะดวกในลงคะแนน** จัดการให้มีการลงคะแนนเสียงโดยสะดวก ด้วยการแบ่งเขตเลือกตั้ง มีหน่วยลงคะแนนเลือกตั้งใกล้บ้าน ใช้บัตรลงคะแนนที่กาเครื่องหมายได้ง่าย มีเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้งทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการลงคะแนน

3.1.3 คณะกรรมการการเลือกตั้ง

คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นกลุ่มบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งขึ้น เพื่อทำหน้าที่ดูแล ควบคุม และดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งในทุกๆระดับ รวมทั้งการออกเสียงประชามติให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยกรรมการจำนวน 7 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาการต่าง ๆ ที่มีความสามารถในการบริหารและจัดการการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และมีความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งได้รับการสรรหาจากคณะกรรมการสรรหาจำนวน 5 คน และจากผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ด้านกฎหมาย และเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอธิบดีผู้พิพากษาหรือไม่ต่ำกว่าอธิบดีอัยการมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี ซึ่งได้รับการคัดเลือกจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาจำนวน 2 คน

กรรมการเลือกตั้งมีวาระการดำรงตำแหน่ง 7 ปี และดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว มีหน้าที่และอำนาจในการจัดหรือดำเนินการให้มีการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ ควบคุมการเลือกตั้งและการเลือกให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม มีอำนาจสั่งระงับ ยุ้งยั้ง แก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกการเลือกตั้ง หรือการเลือก หรือการออกเสียงประชามติที่ไม่ได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และดูแลการดำเนินงานของพรรคการเมืองให้เป็นไปตามกฎหมาย

3.1.4 สมาชิกรัฐสภา

รัฐสภาเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ทางนิติบัญญัติในการตรากฎหมายเพื่อใช้บริหารราชการแผ่นดิน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้รัฐสภาประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา โดยสมาชิกรัฐสภามาจากการเลือกตั้งโดยตรงและการแต่งตั้ง ดังนี้

1. **สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร** ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 500 คน แบ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเขตละ 1 คน จำนวน 350 คน และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อจำนวน 150 คน

2. **สมาชิกวุฒิสภา** รัฐธรรมนูญได้บัญญัติจำนวนและที่มาของวุฒิสภาเป็น 2 ระยะ คือ

1) ในวาระเริ่มแรก ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 250 คน พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ถวายคำแนะนำ มีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี

2) เมื่อวุฒิสภาในวาระเริ่มแรกครบวาระ 5 ปี ให้วุฒิสภาชุดใหม่ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 200 คน ซึ่งมาจากการเลือกกันเองของกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ อาชีพ ลักษณะหรือผลประโยชน์ร่วมกัน ทำงานหรือเคยทำงานด้านต่าง ๆ ที่หลากหลาย มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 5 ปี

3.1.5 สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น

การปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยเป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นบริหารงาน ซึ่งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในท้องถิ่นนั้น

1. **องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.)** มีนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร และมีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยมีอำนาจหน้าที่ออกข้อบัญญัติและควบคุมการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหาร

2. **เทศบาล** มีนายกเทศมนตรีเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารและมีสมาชิกสภาเทศบาล โดยมีอำนาจหน้าที่ออกเทศบัญญัติและควบคุมการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหาร

3. องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร และมีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีอำนาจหน้าที่ออกข้อบัญญัติและควบคุมการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหาร

4. กรุงเทพมหานคร มีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารและมีสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร โดยมีอำนาจหน้าที่ออกข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครและควบคุมการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหาร

5. เมืองพัทยา มีนายกเมืองพัทยาเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารและมีสมาชิกสภาเมืองพัทยา โดยมีอำนาจหน้าที่ออกข้อบัญญัติเมืองพัทยาและควบคุมการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหาร

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

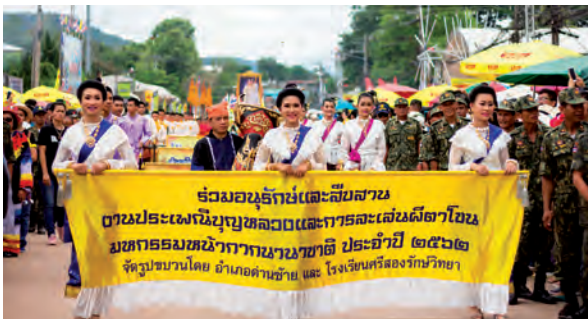
สำรวจการเลือกตั้งในชุมชนของตนเองว่าเป็นอย่างไรบ้าง นำข้อมูลที่ได้มาอภิปราย แสดงความคิดเห็นร่วมกันในชั้นเรียน

3.2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองไว้หลายประการ เช่น

1. การเสนอกฎหมาย ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 10,000 คน มีสิทธิเข้าชื่อเสนอร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยหรือที่เกี่ยวกับหน้าที่ของรัฐต่อสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้รัฐสภาพิจารณาตราเป็นพระราชบัญญัติ

2. การใช้สิทธิเลือกตั้งหรือการลงประชามติ กำหนดให้คนไทยมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระ โดยต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ

ประชาชนทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์
ฟื้นฟู และส่งเสริมวัฒนธรรมของท้องถิ่นและชาติ

3. การร่วมอนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมวัฒนธรรมของท้องถิ่นและชาติ กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรมขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและชาติ

4. **การร่วมเสนอความคิดเห็นและให้ข้อมูลกับรัฐ** กำหนดให้ประชาชนมีสิทธิเสนอความคิดเห็นและให้ข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่รัฐ เช่น หากรัฐจะดำเนินการที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม ประชาชน หรือชุมชน จะต้องประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น โดยจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อนเข้าชื้อกัน เพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการในสิ่งที่เป็ประโยชน์แก่ประชาชน

5. **การร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร** กำหนดให้ประชาชนมีสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของฝ่ายรัฐ โดยรัฐต้องเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐที่มีใช้ข้อมูลเกี่ยวกับความมั่นคงหรือความลับของทางราชการ และต้องจัดให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้โดยสะดวก

6. **การร่วมต่อต้านการทุจริต** กำหนดให้รัฐต้องสร้างกลไกในการส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกันเพื่อมีส่วนร่วมในการป้องกันและจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบ เช่น ร่วมรณรงค์ให้ความรู้ ต่อต้าน หรือชี้เบาะแสเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน

7. **การร่วมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ** กำหนดให้รัฐจะต้องดำเนินการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ เช่น เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินโครงการต่าง ๆ ของรัฐ

8. **การรวมตัวกันเป็นกลุ่มผลประโยชน์** กำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเรียกร้องความต้องการต่าง ๆ ของกลุ่มตนกับรัฐ เช่น กำหนดให้ประชาชนมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ โดยประชาชนสามารถรวมตัวกันด้วยความสงบและปราศจากอาวุธเพื่อเรียกร้องความต้องการของกลุ่มตนกับรัฐได้

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

ร่วมกันอภิปรายว่าจำเป็นหรือไม่ที่เราต้องเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง

3.3 การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

กระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของข้าราชการการเมืองและข้าราชการประจำที่มีอยู่เดิมขาดประสิทธิภาพ ไม่ครอบคลุมทุกมิติ สภาพอำนาจรัฐที่มีมากแต่การควบคุมการใช้อำนาจไม่ครบถ้วนและไม่มีประสิทธิภาพอาจเป็นที่มาของการทุจริตประพฤติมิชอบ มีการใช้ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาประโยชน์ที่มีชอบได้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จึงกำหนดให้มีการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในเรื่องต่อไปนี้

3.3.1 การตรวจสอบทรัพย์สิน

ในอดีตผู้ใช้อำนาจรัฐมักถูกมองว่ามีการทุจริตอยู่เสมอ รัฐจึงแก้ไขกฎหมายเพื่อสกัดกั้นตลอดจนปราบปรามการทุจริตด้วยวิธีการต่าง ๆ การตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินเป็นวิธีการหนึ่งที่กำหนดให้ผู้ใช้อำนาจรัฐต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เพื่อเป็นการป้องกันการใช้อำนาจรัฐทุจริตประพฤติดมิชอบอีกทางหนึ่ง

3.3.2 การขัดกันแห่งผลประโยชน์

การขัดกันแห่งผลประโยชน์ หมายถึง แย้งกัน ไม่ลงรอยกัน เช่น กรณีเกิดการได้ประโยชน์ของฝ่ายหนึ่งก็จะทำให้เกิดการเสียประโยชน์ของอีกฝ่ายหนึ่ง ลักษณะของการขัดกันแห่งผลประโยชน์ เช่น การใช้อิทธิพลส่วนตัว การใช้ข้อมูลลับ การรับสินบน

การขัดกันแห่งผลประโยชน์เป็นมาตรการหนึ่งที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดขึ้นเพื่อให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ได้แก่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และรัฐมนตรี ปฏิบัติงานได้อย่างมีอิสระและเป็นกลางโดยไม่มีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง และเป็นการป้องกันมิให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใช้อำนาจหน้าที่ของตนแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายรัฐเพื่อประโยชน์ของตนเองและพวกพ้อง โดยกำหนดข้อห้ามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาไว้ เช่น

1. ไม่ดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น
2. ไม่รับหรือแทรกแซงหรือก้าวก่ายการเข้ารับสัมปทานจากรัฐ หรือเข้าเป็นคู่สัญญากับฝ่ายรัฐที่มีลักษณะเป็นการผูกขาด หรือเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นกับห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่รับสัมปทานหรือเข้าเป็นคู่สัญญาในลักษณะดังกล่าวไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม
3. ไม่รับเงินหรือประโยชน์ใด ๆ จากฝ่ายรัฐ นอกเหนือจากที่ฝ่ายรัฐปฏิบัติต่อบุคคลอื่น ๆ ในธุรกิจการงานตามปกติ
4. ไม่กระทำการใด ๆ ทั้งทางตรงหรือทางอ้อมในการขัดขวางหรือแทรกแซงการใช้สิทธิและเสรีภาพของหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนโดยมิชอบ

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญยังได้กำหนดข้อห้ามของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีไว้เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

3.3.3 การให้พ้นจากตำแหน่งและการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ออกจากตำแหน่ง

การถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองออกจากตำแหน่งเป็นการตรวจสอบผู้ที่ใช้อำนาจอธิปไตยในกรณีขาดคุณสมบัติหรือมีพฤติกรรมไปในทางทุจริต สำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่อาจถูกร้องขอให้ถอดถอน ได้แก่ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด อัยการสูงสุด กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน รองประธานศาลฎีกา รองประธานศาลปกครองสูงสุด หัวหน้าสำนักงานตุลาการทหาร รองอัยการสูงสุด ผู้พิพากษาหรือตุลาการ พนักงานอัยการ หรือผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงอื่นตามที่กฎหมายกำหนด

การดำเนินการให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพ้นจากตำแหน่งมี 2 ลักษณะ ดังนี้

1. การดำเนินการโดยสมาชิกรัฐสภา การดำเนินการให้สมาชิกรัฐสภาพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภาร้องต่อประธานสภาที่ตนเป็นสมาชิกเพื่อส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย โดยความผิดฐานนี้ เช่น ความผิดฐานกระทำการอันเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ หรือไม่มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ หรือแม้แต่การฝ่าฝืนหรือยอมตนอยู่ในอาณัติของพรรคการเมือง

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้จ่ายเงินงบประมาณในกรณีเสนอแปรญัตติหรือการกระทำการใด ๆ ที่มีผลให้ตัวเองมีส่วนในการใช้งบประมาณรายจ่ายไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ถ้าหากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่เสนอความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองคนดังกล่าวพ้นจากสมาชิกภาพและให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หากพบว่าการกระทำความผิดดังกล่าวเกิดขึ้นโดยคณะรัฐมนตรีมีส่วนรู้เห็นหรือรับรู้แต่ไม่ได้ยับยั้ง ทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาสามารถร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้วินิจฉัยเพื่อขอให้คณะรัฐมนตรีพ้นไปทั้งหมดได้

2. การดำเนินการโดยองค์กรอิสระ คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) มีอำนาจยื่นศาลรัฐธรรมนูญเพื่อถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองคนใดขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม ก็สามารถที่จะร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยให้บุคคลดังกล่าวต้องพ้นไปจากตำแหน่งทางการเมืองได้ ทั้งนี้เนื่องด้วยความผิดฐานกระทำการอันเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ หรือไม่มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ หรือแม้แต่การฝ่าฝืนหรือยอมตนอยู่ในอาณัติของพรรคการเมือง

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ค.ป.ช.) ยื่นเรื่องกรณีการเมืองที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง โดยให้เสนอเรื่องต่อ

ศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัยและยื่นเรื่องถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ความผิดฐานมีพฤติการณ์ ร่ำรวยผิดปกติหรือทุจริตต่อหน้าที่ โดยอำนาจดังกล่าวนี้ เป็นอำนาจที่มีมาแต่ดั้งเดิม กล่าวคือ หากผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองคนใดมีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจ ใช้หน้าที่และอำนาจขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติเป็นผู้ไต่สวนและให้ความเห็น ซึ่งถ้าคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของคณะกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ให้ส่งสำนวนการไต่สวนไปยังอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และถ้ามีความผิดจริงจะถูกตัดสิทธิรับสมัครเลือกตั้งตลอดชีวิต รวมถึงอาจจะตัดสิทธิเลือกตั้งสูงสุดไม่เกิน 10 ปี

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันยังกำหนดให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเข้าชื่อกันเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นได้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยการลงคะแนนเสียง เพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ดังนี้

1. การเข้าชื่อของประชาชน หากเห็นว่าสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นคนใด ไม่สมควรดำรงตำแหน่งต่อไป ประชาชนสามารถเข้าชื่อร้องขอต่อผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อดำเนินการ ให้มีการลงคะแนนเสียงถอดถอนออกจากตำแหน่งได้ เช่น ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นเข้าชื่อตามสัดส่วนของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

โดยต้องจัดทำคำร้องเข้าชื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่มีรายละเอียด เกี่ยวกับชื่อ ที่อยู่ และลายมือชื่อ รวมทั้งหลักฐานแสดงตนของผู้เข้าชื่อทุกคน รายละเอียดข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ของสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นนั้น รายชื่อผู้แทนของผู้เข้าชื่อ และ คำรับรองของผู้แทนผู้เข้าชื่อยืนยันแก่ผู้ว่าราชการจังหวัด

2. การส่งคำร้องและคำชี้แจง หลังจากที่ได้รับคำร้องแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดจะส่งคำร้อง ให้แก่สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่ถูกประชาชนเข้าชื่อถอดถอนเพื่อให้ผู้นั้นทำคำชี้แจง ส่งให้ผู้ว่าราชการจังหวัด เมื่อได้รับคำชี้แจงแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดจะแจ้งให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง ทราบเพื่อจัดให้มีการลงคะแนนเสียงถอดถอนต่อไป

3. การลงคะแนนเสียงถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ให้ผู้มีสิทธิลง คะแนนทำเครื่องหมายในช่อง “เห็นด้วย” หรือ “ไม่เห็นด้วย”

4. การนับคะแนนและประกาศผล กรณีผู้มาใช้สิทธิลงคะแนนเสียงไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวน ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทั้งหมดในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ถือว่า การเข้าชื่อถอดถอน นั้นเป็นอันตกไป แต่หากมีผู้มาใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มีสิทธิลงคะแนน เสียงทั้งหมดในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น และมติการให้พ้นจากตำแหน่งให้ถือว่าคะแนน เสียงจำนวนไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มาลงคะแนนเสียง และให้พ้นจากตำแหน่ง นับแต่วันลงคะแนนเสียง

3.3.4 การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

เดิมผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทำผิดกฎหมายอาญาแผ่นดินก็ต้องดำเนินคดีเหมือนบุคคลธรรมดา มีกระบวนการวิธีพิจารณาเหมือนกัน ซึ่งอาจจะไม่เหมาะสมกับการดำเนินคดีกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และการดำเนินคดีด้วยวิธีการปกตินั้นใช้เวลาดำเนินการนาน ในระหว่างนั้นถ้าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองถูกกลั่นแกล้งกล่าวหา ก็จะมีผลทึบติดตัวเป็นเวลานาน ในทางกลับกันผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองสามารถถ่วงเวลาและใช้อำนาจหน้าที่หรืออิทธิพลในตำแหน่งให้มีผลต่อกระบวนการพิจารณาคดีได้ รัฐธรรมนูญจึงกำหนดให้การพิจารณาคดีอาญาบางประเภทของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องทำโดยศาลพิเศษ เพื่อให้โอกาสกับนักการเมืองที่ถูกกลั่นแกล้งได้พิสูจน์ตนเองอย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกันก็ได้ตัดบุคคลออกจากกระบวนการทางการเมืองไปอย่างรวดเร็ว การดำเนินคดีกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยเฉพาะความผิดฐานร่ำรวยผิดปกติและการทุจริตต่อหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญจึงกำหนดกระบวนการแตกต่างจากกระบวนการดำเนินคดีอาญาของบุคคลธรรมดา

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ วิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะเป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ให้อุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษา ในกรณีศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษาให้ผู้ใดพ้นจากตำแหน่ง หรือคำพิพากษานั้นมีผลให้ผู้ใดพ้นจากตำแหน่ง ไม่ว่าจะมีการอุทธรณ์หรือไม่ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งตั้งแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษา

3.4 อำนาจหน้าที่ของรัฐบาล

คณะรัฐมนตรี หรือที่นิยมเรียกกันว่า รัฐบาล หมายถึง คณะบุคคลซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีคนหนึ่ง และรัฐมนตรีอื่นอีกไม่เกินจำนวนที่กำหนดไว้ รัฐธรรมนูญ เพื่อทำหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน นายกรัฐมนตรีมาจากบุคคลที่พรรคการเมืองเสนอชื่อให้เป็นนายกรัฐมนตรีต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ต้องมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนด ได้รับการลงคะแนนเลือกเกินกึ่งหนึ่งจากรัฐสภา และได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากพระมหากษัตริย์ ส่วนรัฐมนตรีมาจากผู้ที่นายกรัฐมนตรีนำรายชื่อกราบบังคมทูลให้พระมหากษัตริย์โปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและบริหารประเทศให้เป็นไปตามนโยบายที่แถลงไว้ต่อรัฐสภา เพื่อความผาสุก ความปลอดภัย และความสงบสุขของประชาชนและประเทศชาติ

3.4.1 อำนาจหน้าที่และบทบาทสำคัญของรัฐบาลในการบริหารราชการแผ่นดิน

คณะรัฐมนตรีหรือรัฐบาลมีอำนาจหน้าที่และบทบาทสำคัญในการบริหารราชการแผ่นดิน ดังนี้

1. กำหนดนโยบายและบริหารประเทศให้เป็นไปตามนโยบายที่กำหนดไว้ เพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ก่อนเข้าบริหารราชการแผ่นดินรัฐบาลต้องแถลงนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินต่อรัฐสภา และต้องบริหารประเทศให้เป็นไปตามนโยบายที่ได้แถลงไว้

2. เสนอกฎหมายสำหรับใช้ปกครองประเทศ รัฐบาลมีบทบาทสำคัญในการเสนอกฎหมายรวมถึงออกกฎหมายที่จำเป็นในการบริหารประเทศ เช่น เสนอร่างกฎหมายให้รัฐสภาพิจารณาออกพระราชกฤษฎีกามาใช้บริหารประเทศให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ หรือออกพระราชกำหนดมาบริหารประเทศเมื่อมีเหตุจำเป็นเร่งด่วน

3. ประสานงานราชการ รัฐบาลเป็นองค์กรที่รับผิดชอบการบริหารประเทศและควบคุมข้าราชการประจำให้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายและเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล รัฐบาลจึงต้องมีบทบาทในการประสานงานให้หน่วยงานต่าง ๆ ปฏิบัติหน้าที่อย่างสอดคล้องสัมพันธ์กัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายที่แถลงไว้

4. แก้ปัญหาของประเทศ การปฏิบัติราชการของหน่วยงานต่าง ๆ อาจมีปัญหาเกิดขึ้น หากไม่สามารถตัดสินใจปัญหานั้นได้ ต้องส่งเรื่องให้รัฐบาลเป็นผู้พิจารณาตัดสินใจ เมื่อรัฐบาลมีมติออกมาอย่างใด หน่วยงานราชการต้องปฏิบัติตามมตินั้น

5. รักษาความมั่นคงและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของประเทศ เป็นหน้าที่สำคัญของรัฐบาลเพื่อความคงอยู่ของประเทศ ได้แก่ การป้องกันการรุกรานจากภายนอกประเทศ เช่น งานด้านการทหาร งานด้านข่าวกรอง การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม เช่น งานด้านตำรวจ การลงโทษผู้กระทำความผิดและปกป้องคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ของประชาชน เช่น งานด้านศาลยุติธรรม การดำเนินการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น งานด้านการทูต

6. ให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน รัฐบาลมีบทบาทในการดำเนินการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี ได้รับความสะดวกสบาย และมีมาตรฐานในการดำรงชีวิตที่ดี เช่น การดูแลส่งเสริมคนชรา คนพิการ หรือผู้มีรายได้น้อยไม่เพียงพอแก่การยังชีพ การก่อสร้างเส้นทางคมนาคม เช่น ถนน ลำคลอง สะพาน ท่าเทียบเรือ หรือการจัดการศึกษา การกีฬา การสาธารณสุข การนันทนาการ การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

7. ดำเนินกิจการด้านการพาณิชย์ รัฐบาลมีบทบาทในการดำเนินกิจการด้านการพาณิชย์บางอย่าง เช่น การรถไฟ การประปา การไฟฟ้า การขนส่งมวลชน เนื่องจากหากให้เอกชนดำเนินการอาจเกิดข้อขัดข้องบางประการ เช่น เอกชนมีเงินทุนไม่เพียงพอ การดำเนินการไม่คุ้มกับการลงทุน หรือประชาชนอาจต้องรับภาระค่าบริการที่สูงเกินไป

3.4.2 ความจำเป็นในการมีรัฐบาลตามระบอบประชาธิปไตย

รัฐจำเป็นต้องมีรัฐบาล เพราะรัฐบาลเป็นองค์ประกอบหนึ่งของรัฐ รัฐจะไม่มีสภาพเป็นรัฐ โดยสมบูรณ์จนกว่าจะได้มีรัฐบาลมาจัดการปกครองรัฐให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและได้รับการรับรองจากรัฐอื่น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้รัฐมีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยตรง เช่น การบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้บ้านเมืองเกิดความสงบสุข การจัดให้มีการศึกษาเพื่อให้ประชาชนในประเทศมีคุณภาพและเกิดความเท่าเทียมกัน การจัดบริการสาธารณสุขและสาธารณสุขโภชนาการขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากนี้ รัฐยังมีหน้าที่พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยของประชาชน

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

ร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่อไปนี้

1. อำนาจหน้าที่ของรัฐบาลมีอะไรบ้าง
2. คณะรัฐมนตรีหรือรัฐบาลมีบทบาทในด้านใดบ้าง

บทสรุป

การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ประชาชนมีอำนาจสูงสุด อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน แบ่งออกเป็นระบอบประชาธิปไตยแบบทางตรง และระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน ซึ่งมี 3 รูปแบบ คือ แบบรัฐสภา แบบประธานาธิบดี และแบบกึ่งรัฐสภากึ่งประธานาธิบดี

การปกครองแบบเผด็จการเป็นการปกครองที่รวมอำนาจไว้ที่ผู้นำคนเดียวหรือกลุ่มบุคคลกลุ่มเดียว มีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนทั้งด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม

ประเทศไทยปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจอธิปไตยผ่านทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดสำหรับใช้ปกครองภายในประเทศ กฎหมายอื่นจะขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญไม่ได้ รัฐธรรมนูญได้บัญญัติหลักในการบริหารประเทศไว้ทุกด้าน ซึ่งประเทศต่าง ๆ จะมีรูปแบบการปกครองที่แตกต่างกัน

ประเทศไทยมีปัญหาการพัฒนาประชาธิปไตยที่สำคัญ คือ ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดความสนใจในการเลือกตั้ง ระบบอุปถัมภ์ ปัญหาความรับผิดชอบของนักการเมืองและความเห็นต่างทางการเมือง ซึ่งมีแนวทางแก้ไขที่สำคัญ คือ ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจสิทธิและปฏิบัติตามหน้าที่ของตน มีส่วนร่วมในทางการเมือง รับรู้ข่าวสาร ปกป้องสิทธิหรือ ประชุมรับฟังความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ใช้กลไกทางกฎหมาย และกดดันรัฐบาลในรูปแบบต่าง ๆ

กิจกรรมเสนอแนะ

1. ร่วมกันอภิปรายเปรียบเทียบระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยกับระบอบการปกครองแบบเผด็จการว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร
2. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประเทศไทย และเขียนรายงานสรุป
3. ร่วมกันอภิปรายและสรุปเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทย และเสนอแนวทางในการแก้ปัญหา
4. ร่วมกันอภิปรายและสรุปเกี่ยวกับความจำเป็นในการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง
5. ศึกษาค้นคว้าและเขียนสรุปเกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ถ้านักเรียนมีสิทธิในการเลือกตั้งจะต้องเตรียมตัวอย่างไรจึงเหมาะสม

คำถามทบทวน

1. ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยมีหลักการอย่างไรบ้าง
2. ระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนมีลักษณะอย่างไร
3. การปกครองแบบเผด็จการแตกต่างจากการปกครองแบบประชาธิปไตยอย่างไร
4. ปัจจุบันประเทศไทยมีลักษณะการปกครองแบบใด
5. เพราะเหตุใดจึงกล่าวว่าประเทศญี่ปุ่นมีลักษณะการปกครองคล้ายคลึงกับประเทศไทย
6. ประเทศสหรัฐอเมริกากับประเทศไทยมีลักษณะการปกครองเป็นแบบใด
7. อะไรเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทย และจะแก้ไขอย่างไร
8. การเลือกตั้งมีความสำคัญอย่างไร
9. เราสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองได้อย่างไร
10. เพราะเหตุใดจึงต้องมีการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ